

Falzifikáty poštového lístka CDV 32 „Bratislava“ 4 Sk na škodu pošty

Poštový lístok CDV 32 „Bratislava“ vydalo Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky dňa 15. februára 1999. Natlačenú známku s architektonickými dominantami Bratislavy navrhol akademický maliar Jozef Baláž, grafickú úpravu urobil akademický maliar Martin Činovský. Lístok ofsetovou technikou vo farebnosti bledomodrá a čierna vytlačila tlačiareň Prompt, a. s., Bratislava. Predajná cena lístka bola 4,50 Sk [1]. Lístok platil v tuzemskom i medzinárodnom poštovom styku do 31. decembra 2009.

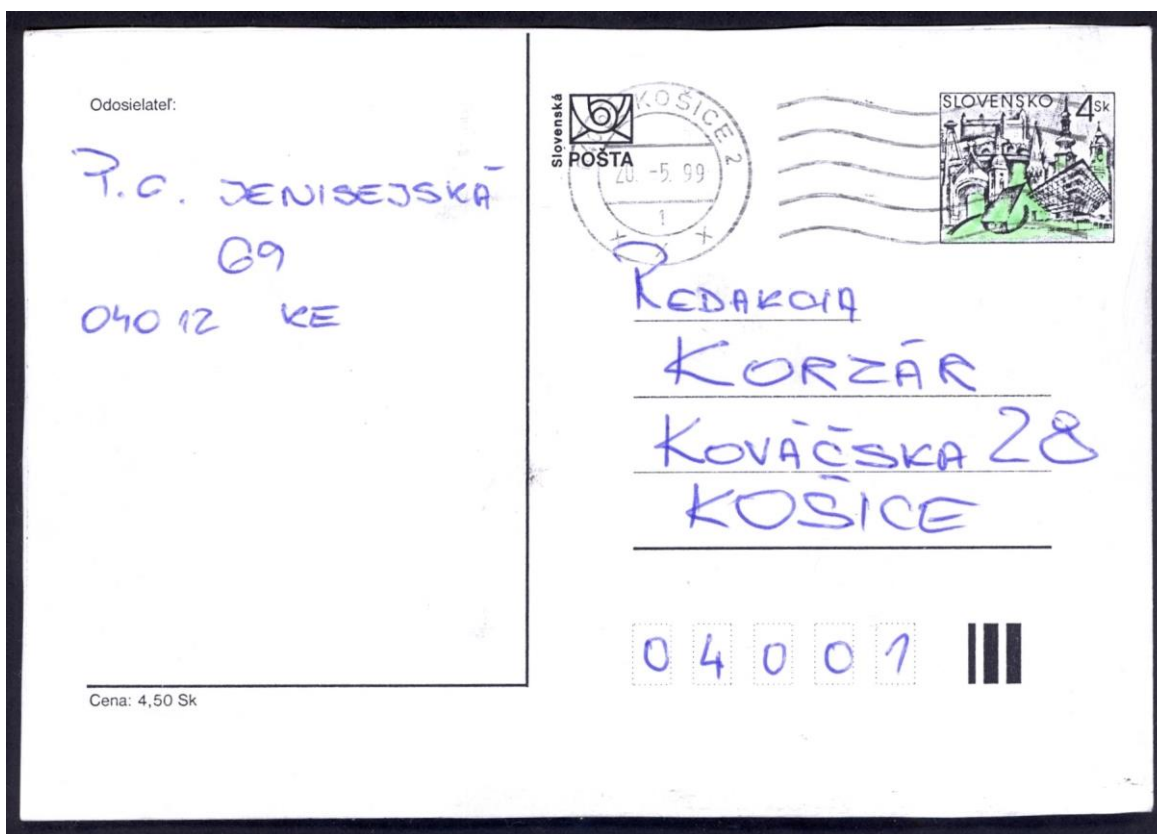
Druhý adresný riadok lístka je tvorený opakujúcim sa mikrotextom „SLOVENSKÁ POŠTA“. Tento ochranný prvok proti sfalšovaniu bol zavedený počnúc lístkom CDV 7 „Devín“, kde má mikrotlač buď prvý adresný riadok (tlač v tlačiarňi Kasico, a. s., Bratislava) alebo druhý adresný riadok (tlač v tlačiarňi Prompt, a. s. Bratislava).

V poštovej prevádzke sa vyskytli dva *celkové falzifikáty* CDV 32 „Bratislava“ *na škodu pošty*. Prvý sa objavil v októbri 1999 na Severnom a Východnom Slovensku, druhý falzifikát bol distribuovaný od júna 2000 v Bratislave a v Trnave. Obidva falzifikáty boli vyhotovené rovnakou tlačovou technikou (ofsetom) ako originál a mali sfalšovanú aj mikrotlač, jediný ochranný prvok. Dokonca na prvom falzifikáte je mikrotlač ešte jemnejšia ako na origináli. Šírili ich súkromní predajcovia v novinových stánkoch. Na poštových úradoch falzifikáty neboli identifikované a v miestach distribúcie sa bežne vyskytovali v poštovej prevádzke. Druhý falzifikát bol distribuovaný aj po zvýšení sadzby na 5,50 Sk s dolepenými známkami.

Dovtedy boli známe hlavne falzifikáty *individuálne* – „pre vlastnú potrebu“, zhotovené skopírovaním na bežnej jednofarebnej kopírke – ak to umožňovala farebnosť originálu (v roku 1993 išlo zrejme o CDV „Kriváň“ [2]), alebo boli skopírované na farebnej kopírke (pravdepodobne prípad CDV 23 „Poštový motív“ [3]). Jediným falzifikátom zhotoveným ofsetovou tlačou, čiže zjavne nie pre individuálnu potrebu ale *pre hromadný predaj* bol falzifikát CDV 2 „Kriváň“ [4], [5], [6].

Skúsme sa zamyslieť nad motiváciou falšovateľov. Snáď si ešte spomeniete, koľkokrát zahaprovala distribúcia a opakovane sa nedostatok poštových lístkov na poštách a následne aj na ďalších predajných miestach poštových cenín. Možno aj toto bol jeden z motívov falšovateľov k ich zhotoveniu. Po vydaní CDV 32 „Bratislava“ mohli falšovateľov lákať ďalšie skutočnosti:

1. Jednoduchý, iba dvojfarebný dizajn lístka, menej náročný na výrobu ako napr. 4-farebný dizajn lístkov „Štátny znak“.
2. Zvýšená nominálna hodnota, zlepšujúca pomer „predajná cena/výrobná cena“ a zvyšujúca zisk falšovateľov.
3. Široké používanie poštových lístkov. V tých rokoch ešte použitie elektronickej komunikácie cez internet alebo pomocou SMS-správ nebolo rozvinuté natoľko ako v súčasnosti (resp. vôbec nejestvovalo) a pri rôznych súťažiach, hlasovaniach, zasielaní riešení krížoviek a pod. slúžili poštové lístky v masovom rozsahu.

Falzifikát „pre vlastnú potrebu“ zhotovený na čiernobielej kopírke, ručne kolorovaný

Na odhalenie obidvoch falzifikátov mali priaznivý vplyv dve subjektívne skutočnosti. Prvá – ako železničiar som nemal problém vycestovať a osobne preveriť nálezy. Tak sa stalo, že ešte pred objavením použitého lístka v skarte som pri jednej ceste „za známkami“ do Popradu, v októbri 1999 v novinovom stánku pri hoteli Satel zakúpil trochu inak vyzerajúce lístky... Nejaká odchýlka? Nová dotlač? Makulatúra? Lístky boli tlačené ofsetom a iba horší, menej profesionálny rez (mal som v ruke načatý balíček) nasvedčoval, že s pôvodom lístkov nebude niečo v poriadku. Potom prešli dva týždne plné očakávania, čo prinesie prehliadka skartu. V tom čase totiž televízia Markíza v dvojtýždennej frekvencii vysiela zábavný folklórny program „Anderov rebrinák“. Diváci o najlepšej piesni hlasovali korešpondenčne do produkčnej firmy Atarax, s. r. o. v Košiciach. A tu je druhá priaznivá okolnosť – zasielané poštové lístky a pohľadnice po vyžrebovaní výhercov neskončili v koši ale u mňa a mal som aktuálnu vzorku korešpondencie z celého územia Slovenska.

Postupne sa vynárala mapa výskytu prvého a neskôr aj druhého falzifikátu. Na rozdiel od falzifikátu CDV 2 „Kriváň“, používaného v rokoch 1995-97 a odhaleného M. Bachratým dodatočne v roku 2000, tu som mohol sledovať rozširovanie falzifikátov takpovediac „v priamom prenose“. Najjednoduchšou cestou, ako zistiť predajné miesto bolo spojiť sa s odosielateľmi, ktorí samozrejme netušili, že kúpili a použili falzifikát. Napr. v Košiciach sa prvý falzifikát predával v novinovom stánku v Šaci, druhý falzifikát sa predával vo viacerých stánkoch v Petržalke a na bratislavskej hlavnej železničnej stanici. Spomínam si, že v Petržalke – Ovsíšti mali v balíčku falzifikátov aj exempláre s posunutými farbami a tlačené na tenkom kancelárskom papieri...

Doteraz boli tieto dva celkové falzifikáty na škodu pošty popísané iba v špecializovaných katalógoch [8], [9], [10], resp. filatelistická verejnosť ich mohla vidieť v mojom výstavnom exponáte. Rozlišovacie znaky originálu a obidvoch falzifikátov sú uvedené prehľadne v tabuľke na konci príspevku.

Podrobný popis originálu

Originálny lístok sa vyskytuje v dvoch typoch [7].

I. typ.

Bledomodrá farba je tvorená vodorovnými linkami. Čierna farba má štvorcový raster pod uhlom 45°. Druhá adresná linka je tvorená mikrotextom „SLOVENSKÁPOŠTA“, ktorý sa opakuje 18 krát a na konci sú ešte písmená „SLOV“. Deliacia linka má v rohu malý výčnelok tzv. „pätku“. Políčka pre poštové smerovacie čísla majú v rohoch charakteristické nepravidelné rozmiestnenie bodov. Tlačová forma obsahovala 18 lístkov (3 stĺpce x 6 riadkov). Rozmery tlačového hárku vrátane okrajov boli 470x650 mm.

II. typ.

Bledomodrá farba je tvorená šikmými linkami pod uhlom 15°. Čierna farba je tvorená šikmými linkami pod uhlom 135°. Ostatné znaky sú rovnaké ako u I. typu. Tlačová forma bola prispôbena rozmerom papiera, ktorý mala tlačiareň k dispozícii. Na tlačovom hárku rozmerov 427x604 mm bolo 16 lístkov (4 stĺpce x 4 riadky). V poštovej prevádzke sa lístky II. typu objavili v októbri a novembri roku 2000.

Originál I. typu

Originál II. typu

Podrobný popis 1. falzifikátu ku škode pošty

Prvý falzifikát je odvodený od poštového lístka I. typu. Kresba bledomodrej farby je tvorená vodorovnými linkami, kresba čiernej farby má štvorcový raster pod uhlom 45°. Neostrá kresba známky. Menšie rozmery známky. Biela škvrna v kresbe vln. Chýba dvojbodka za textom „Odosielateľ“. Odlišný mäččen v písmene „l“ v texte „Odosielateľ“. Tenšie písmená v logu Slovenskej pošty. Menšie písmená a číslice v predajnej cene. Odchýlne políčka pre poštové smerovacie číslo. Chýba „pätku“ v rohu oddeľovacej čiary. Jemnejšia mikrotlač – text „SLOVENSKÁPOŠTA“ v druhom adresnom riadku sa opakuje 21 krát + písmená „SLOV“.

Falzifikát bol distribuovaný súkromnými predajcami v novinových stánkoch na Severnom a Východnom Slovensku, najmä v mestách – od Považskej Bystrice až po Michalovce (overené miesta predaja boli: Považská Bystrica, Poprad, Sabinov, Košice, Michalovce a Humenné).

Pri skenovaní známky bol pravdepodobne skenovaný originálny lístok s doskovou resp. výrobnou chybou – bielou škvrnou vo vlnách. Odchýlne políčka pre PSČ by nasvedčovali na rovnakú falšovateľskú dielňu, ktorá zhotovila falzifikát CDV „Kriváň“, prípadne odlišný mäkkčeň (apostrof?) v písmene „l“ v texte „Odosielateľ“ by ukazoval na falšovateľov českých poštových lístkov.

1. falzifikát

originál I. typu s výrobnou chybou

Poštové použitie 1. falzifikátu (exempláre z výstavného exponátu)		
Banská Bystrica 1, 25. 1. 2000	Liptovský Mikuláš 4, 30. 4. 2001	Prešov 5, 16. 1. 2000
Budmerice, 5. 2. 2002 (?)	Lubica, 15. 12. 1999	Rabča, 10. 3. 2000
Bytča 1, 20. 3. 2000	Martin 1, 12. 11. 2000	Ružomberok 1, 29. 11. 1999
Dolný Kubín 1, 28. 12. 1999	Michalovce 1, 13. 1. 2000	Sabinov -9-, 8. 2. 2001
Fintice, 16. 5. 2000	Michalovce 1, 20. 3. 2001	Sabinov -11-, 8. 2. 2001
Humenné 1, 30. 11. 2000	Moldava nad Bodvou, 2. 6. 2000	Spišská Belá, 17. 1. 2000
Humenné 2, 20. 3. 2000	Mošovce, 22. 1. 2001	Starý Smokovec, 12. 5. 2000
Istebné nad Oravou, 20. 12. 2000	Novoť, 22. 1. 2001	Stropkov, 26. 6. 2000
Kežmarok, 13. 12. 1999	Poprad 1, 18. 10. 1999	Svit, 1. 12. 2000
Kežmarok, 27. 11. 2000	Poprad 2, 19. 10. 1999	Štrba, 6. 3. 2000
Kežmarok, 10. 1. 2000	Poprad 4, 7. 3. 2000	Tatranská Lomnica, 4. 4. 2000
Kežmarok, 22. 2. 2000	Poprad 5, 17. 5. 2000	Toporec, 17. 4. 2000
Košice 1, 5. 10. 2001	Poprad 6, 26. 6. 2000	Trstená, 23. 2. 2000
Košice 2, 15. 12. 1999	Poprad 8, 2. 12. 1999	Turčianske Teplice, 29. 5. 2000
Košice 4, 1. 8. 2000	Považská Bystrica 1, 20. 3. 2000	Udiča, 5. 3. 2000
Košice 10, 25. 11. 1999	Považská Bystrica 1, 21. 3. 2000	Veľká Lomnica, 15. 12. 1999
Košice 15. 10. 2. 2000	Považská Bystrica 1, 23. 3. 2001	Vrbov, 29. 11. 1999
Košice-železiarne, 21. 12. 2000	Považská Bystrica 1, 3. 4. 2001	Vyšný Kubín -1-, 6. 1. 2001
Levoča, 8. 2. 2000	Považská Bystrica 1, 21. 11. 2001	Vyšný Kubín -4-, 13. 12. 2000
Liptovský Hrádok 1, 11. 1. 2000	Považská Bystrica 5, 4. 5. 2000	Žakovce, 5. 4. 2000
Liptovský Ján, 5. 3. 2001	Prešov 1, 2. 11. 1999	Žilina 1, 8. 2. 2000
Liptovský Mikuláš (?), 1. 3. 2002	Prešov 2, 2. 2. 2000	Žilina 2, 15. 5. 2000
Liptovský Mikuláš 1, 3. 4. 2000	Prešov 3, 30. 11. 1999	Žilina 8, 5. 3. 2001
Liptovský Mikuláš 4, 1. 12. 1999	Prešov 4, 28. 12. 1999	

Podrobný popis 2. falzifikátu ku škode pošty

Kresba bledomodrej farby s „dlaždicovým“ rastrom pod uhlom 60°, kresba čiernej farby má štvorcový raster pod uhlom 30°. Neostrá kresba známky. Nečitateľné meno autora a rok vydania „J. BALÁŽ 1999“.

Falzifikát bol distribuovaný súkromnými predajcami v novinových stánkoch v Bratislave a Trnave. Pri poštovom použití z iných miest ide pravdepodobne o lístky vyvezené z týchto dvoch miest.

Poštové použitie 2. falzifikátu (exempláre z výstavného exponátu)		
Bratislava 3, 20. 2. 2001	Bratislava 022, 27. 6. 2000	Brestovany, 18. 9. 2000 (?)
Bratislava 5, 11. 6. 2001	Bratislava 022, 7. 2. 2001	Košice 1, 16. 10. 2000
Bratislava 42, ? ? 2000	Bratislava 022, 15. 10. 2001	Sabinov, 31. 10. 2000
Bratislava 43, 4. 4. 2002	Bratislava 022, 25. 3. 2002	Šenkvice, 12. 12. 2000
Bratislava 53, 5. 3. 2002	Bratislava 022, 11. 10. 2002	Trnava, 19. 3. 2002
	Bratislava 022, ? 1. 2003	

Nález prvého falzifikátu bol oznámený vydavateľovi už v decembri 1999 (druhý falzifikát bol oznámený v roku 2000). V liste bolo poukázané aj na falšovateľskú aféru v susednom Česku a pripomenuté opatrenia Českej pošty. Navrhnuté bolo použitie ďalších ochranných prvkov – ceninového papiera s priesvitkou (vodoznakom) alebo použitie hologramu, keďže sa ukázalo, že dovtedajší ochranný prvok – mikrotlač pre falšovateľov nepredstavuje žiadny problém.

V apríli 2000 prišla z MDPT odpoveď, v ktorej sa uvádza, že ministerstvo oznámenie postúpilo na Slovenskú poštu, š. p., ďalej citujem „Na základe Vášho listu bolo vykonané Slovenskou poštou, š. p., operatívne šetrenie na vybraných dodacích poštách, v sieti poštovej prepravy, u výrobcov lístkov a v Technickej ústredni pôšt Bratislava. V rámci šetrenia bol zistený výskyt predmetných poštových lístkov v preprave, ktorý percentuálne korešpondoval s Vašimi údajmi. Bola vytvorená mapa podacích pôšt, na ktorých boli lístky podané. Rovnako bol realizovaný pokus nákupu lístkov s kladným výsledkom na miestach uvedených vo Vašom liste. Vnútrošným šetrením Slovenskej pošty, š. p., sú zisťované údaje o dodaní lístkov do distribúcie a ich vlastnej výrobe. Oficiálny výrobca vylúčil chybu v tlači, alebo dotlači lístkov. Situácia je naďalej monitorovaná, výskyt podaja je lokalizovaný. V záujme zistenia možných výrobcov a dodávateľov poštových lístkov, Slovenská pošta, š. p. spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní.“

Neskôr prebehla komunikácia priamo s pracovníkom ústredia Slovenskej pošty, ing. Marekom Grzybowským. Slovenská pošta úlohu rozdelila na tri časti, citujem:

1. „Represia proti páchatel'ovi, skladanie mozaiky výskytu a spôsobu zásobovania.
2. Opatrenia na označenie zásob (v máji 2000 na TÚP 4 mil. kusov) – uvažovalo sa o ďalšej pečiatke pred zakúpením alebo o pozastavení distribúcie.

3. *Návrh ochrany nových poštových lístkov – uvažovalo sa o holograme alebo o priesvitke.*“

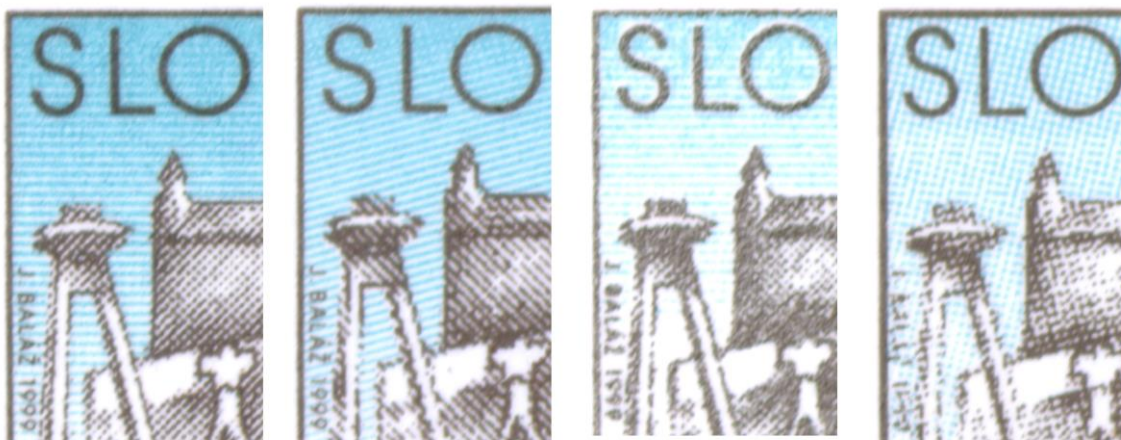
Zberateľom poštových lístkov je známe, že od roku 2001 bol zavedený nový ochranný prvok – opticky nezjasnený ceninový papier s vodoznakom a od roku 2002 aplikácia hologramu, čím sa splnila 3. časť zadania. Vytlačené poštové lístky „Bratislava“ boli spotrebované bez dodatočnej úpravy, po zvýšení poštovného s doplnkovou frankatúrou 1,50 Sk (od 2. časti zadania sa upustilo). Na 1. časť zadania som sa pána Grzybowského opýtal s dlhším časovým odstupom v roku 2005, odpovedal mi neoficiálne toto, citujem: „*K dnešnému dňu mi nie sú známe vyjadrenia (PZ SR) resp. výsledok. Podľa môjho názoru, z dôvodu, že škodu nebolo možné presne vyjadriť alebo sieť podaja neukazovala na konkrétneho páchatela, prípad bol zastavený a uložený. Názor by sa dal potvrdiť alebo vyvrátiť len dokumentmi z archívu PZ SR.*“

Ing. Miroslav Gerec, SFA

Literatúra:

- [1] „*Vydanie poštového lístka „Bratislava“*“, Poštový vestník Slovenskej pošty, rok 1999, čiastka 4, strana 2, opatrenie 44
- [2] „*Falzifikáty poštových lístkov*“, Úradný vestník Slovenskej pošty, rok 1993, čiastka 19, strana 3, opatrenie 178
- [3] Tekel', J.: „*Falzifikát celiny na škodu pošty*“, Merkur-revue, rok 1999, číslo 5, strana 15
- [4] Bachratý, M.: „*Falzifikát poštového lístka vzoru „Kriváň” na škodu pošty*“, Zberateľ 2000, číslo 4, strana 9
- [5] Redakcia: „*Ad: Falzifikát poštového lístka vzoru „Kriváň” na škodu pošty*“, Zberateľ 2000, číslo 5, strana 35
- [6] Bachratý, M.: „*Poznámka k falzifikátu poštového lístka Kriváň*“, Zberateľ 2002, číslo 5, strana 14
- [7] Bachratý, M.: „*Nová úprava poštového lístka „Bratislava“ (CDV32)*“, Zberateľ 2001, číslo 1, strana 33
- [8] *Slovensko 1939-1945 a 1993-2000, Poštové známky a celiny, Špecializovaný katalóg 2001*, ZSF, Bratislava 2001, str. 200
- [9] *Slovensko 1993-2008, Špecializovaný katalóg poštových známok, celín a filatelistických materiálov*, Zberateľ, Bratislava 2009, str. 178
- [10] *Slovensko 1993-2012, Špecializovaný katalóg poštových známok, celín a filatelistických materiálov*, Zberateľ, Bratislava 2013, str. 183

Rozlišovacie znaky originálu CDV 32 „Bratislava“ a dvoch falzifikátov na škodu pošty

originál 1

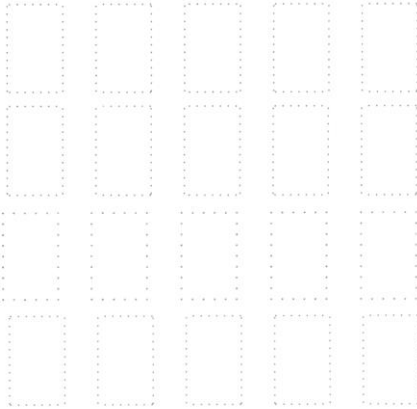

originál 2

falzifikát 1

falzifikát 2

Rozlišovacie znaky	Originál	1. falzifikát	2. falzifikát
Rozmery známky	23 x 20 mm	22,3 x 19,4 mm	23 x 20 mm
Raster modrej farby	I. typ – vodorovné linky II. typ – šikmé linky pod uhlom 15°	vodorovné linky, biela škvRNA v pravom dolnom rohu známky	dlaždicový pod uhlom 60°
Raster čiernej farby	I. typ – štvorcový pod uhlom 45° II. typ – šikmé linky pod uhlom 135°	štvorcový pod uhlom 45°	štvorcový pod uhlom 30°
Meno autora a letopočet	čitateľný	čitateľný	nečitateľný
Text „Odosielateľ:“	s dvojbodkou	bez dvojbodky, odlišný mäkkčň v písmene „l“	s dvojbodkou
Predajná cena	normálne číslice	užšie číslice	normálne číslice, bližšie k deliacej čiare
Logo Slovenskej pošty	normálne písmo	tenšie písmo	normálne písmo
Deliacé čiary	s pätkou	bez pätky	s pätkou
Políčka PSC	s nepravidelnými rohmi	s pravidelnými rohmi	s nepravidelnými rohmi
Druhý adresný riadok	18,3x „SLOVENSKÁPOŠTA“	21,3x „SLOVENSKÁPOŠTA“	18,3x „SLOVENSKÁPOŠTA“

o 1
o 2
f 1
f 2

Odosielať: o1

Odosielať: o2

Odosielať   f1

Odosielať: f2

Mapa poštového použitia 1. falzifikátu (červené body) a 2. falzifikátu (zelené body).

V rámečku sú uvedené overené miesta predaja falzifikátov.

